KESTÄVÄ VARSINAIS-SUOMI 2030

Mikä on tilanne nyt ja mitä tavoittelemme?

Ohjelma 2030 -avajaiswebinaari

12.2.2021

VALONIA

Varsinais-Suomen liitto

@valonia_keskus

@VSliitto

KESTÄVÄN KEHITYKSEN TAVOITTEET

17 TAVOITETTA MAAILMAN MUUTTAMISEKSI

1 EI KÖYHYYTTÄ

2 EI NÄLKÄÄ

3 TERVEYTTÄ JA HYVINVOINTIA

4 HYVÄ KOULUTUS

5 SUKUPUOLTEN TASA-ARVO

6 PUHDAS VESI JA SANITAATIO

7 EDULLISTA JA PUHDASTA ENERGIAA

8 IHMISARVOISTA TYÖTÄ JA TALOUSKASVUA

9 KESTÄVÄÄ TEOLLISUUTTA, INNOVAATIOITA JA INFRASTRUKTUUREJA

10 ERIARVOISUUDEN VÄHENTÄMINEN

11 KESTÄVÄT KAUPUNGIT JA YHTEISÖT

12 VASTUULLISTA KULUTTAMISTA

13 ILMASTOTEKOJA

14 VEDENALAINEN ELÄMÄ

15 MAANPÄÄLLINEN ELÄMÄ

16 RAUHAA JA OIKEUDEN-MUKAISUUTTA

17 YHTEISTYÖ JA KUMPPANUUS

OHJELMA 2030 KUNTIEN KESTÄVYYSTYÖN KEHYKSENÄ

Hiilineutraali Varsinais-Suomi – Riikka Leskinen
Monimuotoinen luonto – Janne Tolonen
Luonnonvarojen kestävä käyttö – Anni Lahtela

VALONIA

KESTÄVÄ KUNTA 2030 – RATKAISUPALETTI JA TAVOITTEET

TAVOITTEISIIN PÄÄSEMINEN EDELLYTTÄÄ ESIMERKIKSI, ETTÄ KUNTA…

…sisällyttää kestävän kehityksen **talousarvioon**.

…laatii kestäviä hankintoja koskevat **strategiset linjaukset**.

…edistää paikallistoimijoiden aktiivisuutta muun muassa **vesiensuojelussa**.

…toteuttaa asukkaiden **kestävää liikkumista** tukevia ratkaisuja.

…huomioi **metsänhoitosuunnitelmissa** luonnon monimuotoisuuden, hiilensidonnan ja virkistyskäytön.

…ottaa käyttöön **uusiutuvan energian** tuotannon ratkaisuja.

…liittyy **energiatehokkuus**-sopimukseen.

…edistää osaltaan **maatalouden päästöjen vähentämistä**.

…edistää hankintojen kautta mm. **rakentamisen kiertotaloutta** ja **ruokaketjun kestävyyttä**.

…tarjoaa **osallistumisen mahdollisuuksia** ja purkaa vastakkainasettelua.

…lisää **puistojen ja viheralueiden** määrää ja monimuotoisuutta.

…sisällyttää **ympäristökasvatuksen** opetukseen kaikilla asteilla.

…arvioi **kestävien hankintojen** toteutumista vuosittain.

…etsii sopivimmat keinot **vähentää liikenteen päästöjä**.

…toteuttaa riittävän **kierrätysverkoston** alueellaan.

KUNTA 2030

TAVOITTEITA, JOIHIN SUOMI ON SITOUTUNUT

- HIILIVAPAA ENERGIAJÄRJESTELMÄ
- RUOKAHÄVIKKI PUOLITETTU
- LAADUKAS JÄTEHUOLTO OSANA KESTÄVÄÄ KIERTOTALOUTTA
- KIERTOTALOUS JA HIILINEUTRAALIUS OHJAAVAT RAKENTAMISTA
- LIIKKUMISEN PÄÄSTÖT PUOLITETTU
- RAVINNEENEUTRAALIT TOIMINTATAVAT
- ILMASTOVIISAS MAA- JA METSÄTALOUS
- VESIEN HYVÄ EKOLOGINEN TILA
- LUONNON MONIMUOTOISUUDEN KÖYHTYMINEN ON PYSÄYTETTY

HIILINEUTRAALI VARSINAIS-SUOMI

HIILIVAPAA ENERGIAJÄRJESTELMÄ

KIERTOTALOUS JA HIILINEUTRAALIUS OHJAAVAT RAKENTAMISTA

LIIKKUMISEN PÄÄSTÖT PUOLITETTU

ILMASTOVIISAS MAA- JA METSÄTALOUS

MUUTOS ON JO KÄYNNISSÄ

- Ilmasto on jo nyt muuttunut – muutosta on hillittävä ja samalla siihen on sopeuduttava.
- Suuret päästömaat ovat asettaneet merkittäviä tavoitteita – kuka käärii voitot ratkaisujen kehityksessä?
- Yksityisiä ja julkisia rahoitusvälineitä suunnataan vähähiilisen yhteiskunnan rakentamiseen.
- Uusiutuvan sähkön tuotannon kustannukset ovat laskussa.
- Ilmastolakia uudistetaan vastaamaan 2035 tavoitteeseen
    - Keskipitkän aikavälin suunnitelma parhaillaan lausunnoilla
    - 14 toimialaa muotoilleet vähähiilisyystiekarttoja
- EU:n yhteinen päästökauppasektorin (suuret teollisuuslaitokset, sähkön- ja lämmöntuotanto ja lentoliikenne) vähennystavoite 43 % vuoteen 2030 mennessä
- Maakunnilla ja kunnilla halu asettaa tavoitteita, Varsinais-Suomen ilmastotiekartta julkaistiin 1.2.2020 – yhteistyö seitsemän maakunnan kesken.

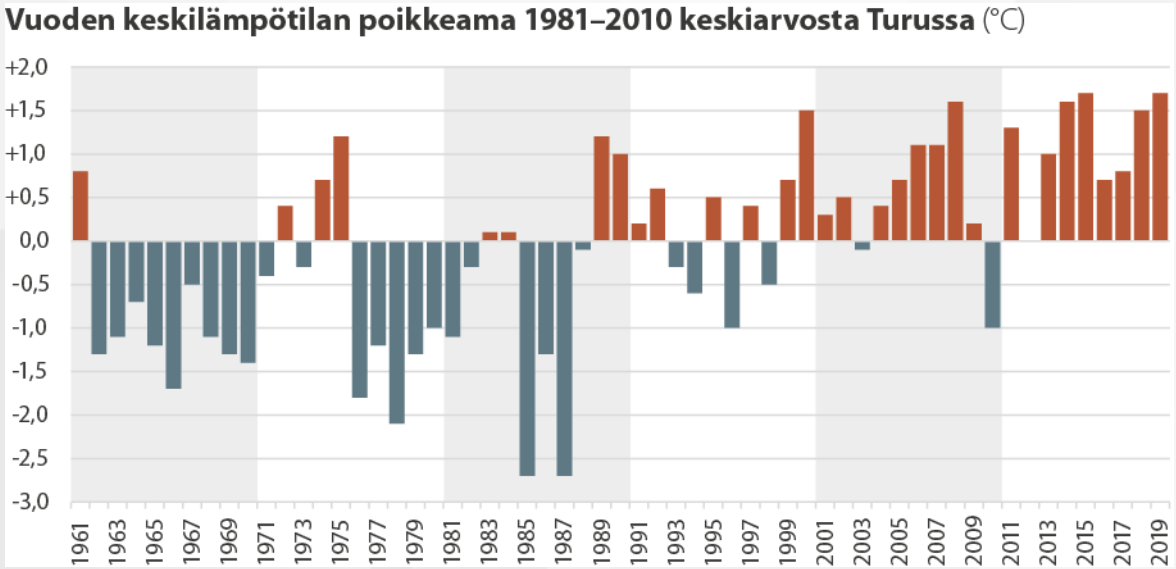

(Maakunnan tila –raportti, kevät 2020)

ON AIKA REAGOIDA!

Kuntien tavoitteet ja toimenpiteet eivät juurikaan vielä näy vähentyneinä päästöinä (pl. kaukolämpö)

Mikään yksittäinen ratkaisu ei riitä, olennaista on kattaus monenlaisia toimenpiteitä kaikilla sektoreilla – mahdollisuuksiin on tartuttava.

Varautuminen ja sopeutuminen sitovat yhteen vesiensuojelun, luonnon monimuotoisuuden ja luonnonvarojen kulutuksen teemat

Uusien teknologioiden kenttä on laaja ja muuttuu nopeasti. Tarvitaan resursseja yhä parempaan suunnitteluun ja kokonaiskuvan ymmärtämiseen - yhteistyö kannattaa.

Maatalouden osalta keskustelu polarisoituu helposti, vaikka alalla on myös ratkaisijan rooli. Varsinais-Suomen toimijoilla myös erityisiä vahvuuksia.

Liikenteen päästöt eivät ole laskeneet odotetusti. Tieliikenteen kilometrit edelleen kasvussa ja ajoneuvokanta uudistuu hitaasti.

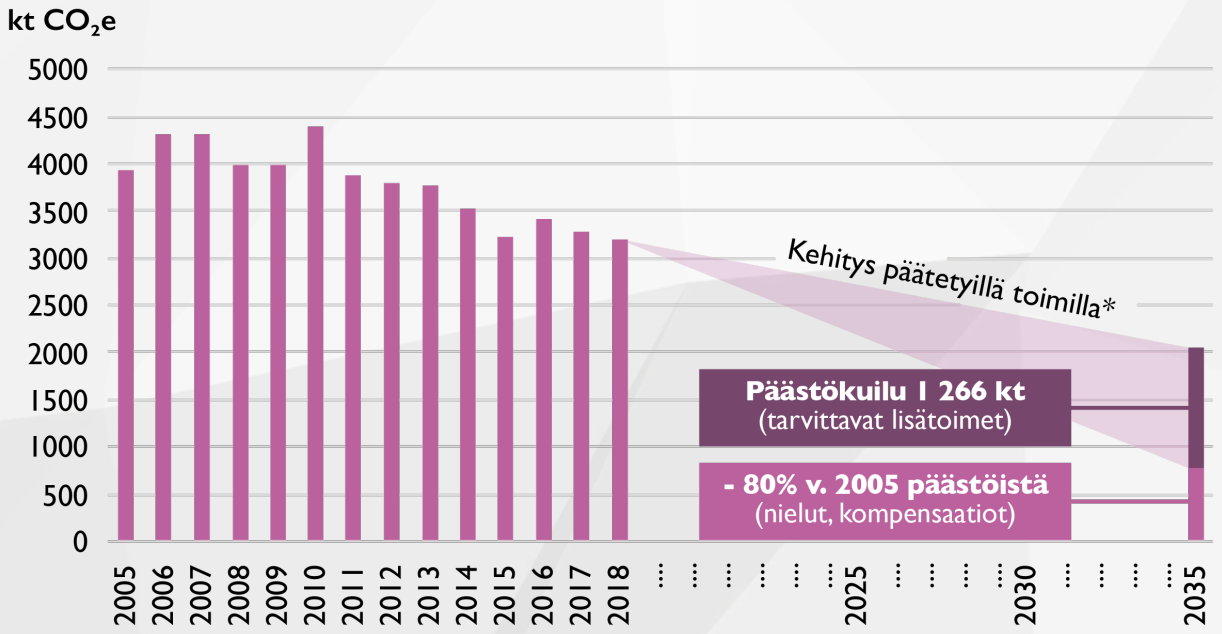

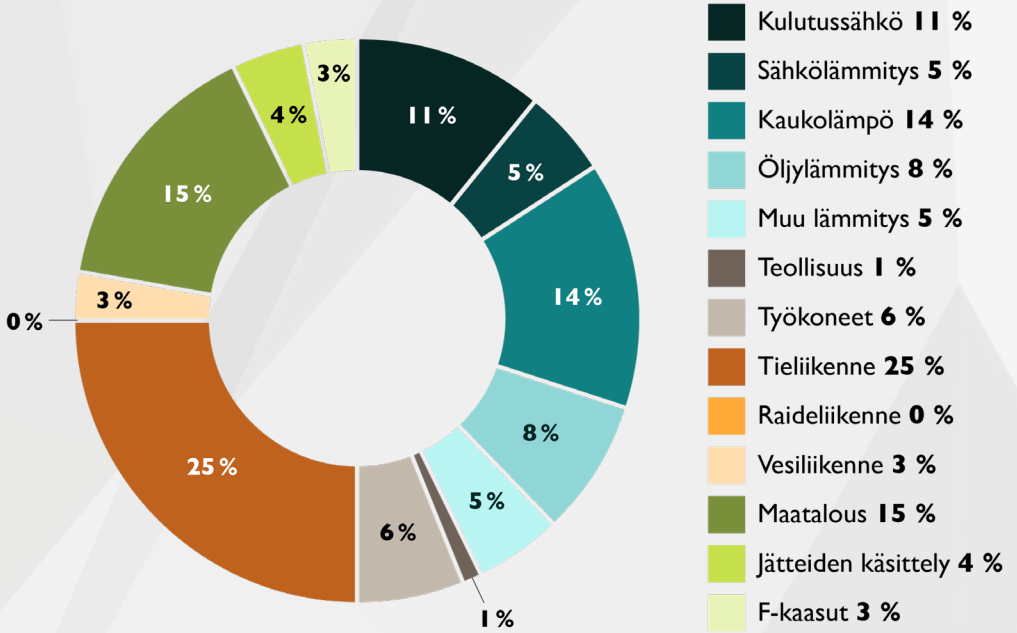

Tavoitteellinen ilmastotyö kunnassa edellyttää suunnitelmallisuutta, organisoitumista ja seurantaa.

Viime vuosina ilmasto-ohjelman ovat hyväksyneet Naantali, Paimio ja Turku. Ohjelma on valmistelussa Salossa, Raisiossa ja Kaarinassa.

Jatkuvaa työtä tekevät myös muut Hinku-kunnat, erityisesti Laitilassa ollaan aktiivisia.

Parhaimmillaan ilmastotyö on uudenlaisen elinvoiman rakentamista, joka tapahtuu tarttumalla mahdollisuuksiin.

Energiamurros syntyy konkreettisilla ratkaisuilla

Monipuolinen tuotanto, älykkäät ratkaisut ja energiatehokkuus ovat avainkysymyksiä, kun luovutaan fossiilisista polttoaineista.

- Kaukolämmön ja siihen liittyvän yhteistuotannon osalta ollaan jo hyvässä vauhdissa koko maakunnassa ja ominaispäästöt laskeneet merkittävästi.
- Teollisuuden hukkalämpöjä hyödynnetään laajasti mm. Uudessakaupungissa, Paraisilla ja Turussa.
- Aurinkoenergiaratkaisut yleistyvät eri kokoluokissa mm. Salossa, Loimaalla ja Paimiossa.

Liikkumisen ilmastoratkaisuja on varovasti lähdetty kokeilemaan, mutta vielä on tehtävää:

- Miten kuljetuksia yhdistelemällä saataisiin parempia palveluita kaikenlaisille alueille?
- Miten uudenlaisten jakamisen palveluiden kautta saataisiin vastattua erilaisiin tarpeisiin vähemmillä kilometreillä?
- Saadaanko maakuntaan paikallisjunaliikennettä ja mitä se edellyttää?
- Miten saadaan pyöräilystä vaihtoehto yhä useammille?
- **Esimerkkejä kunnista:**
  - Salon Paikku, palveluiden ja liikkumistarpeiden yhteensovittaminen
  - Föli, älykkäät liikkumispalvelut
  - Mt 110, pyöräilyn, kävelyn ja joukkoliikenteen olosuhteiden parantaminen
  - Kaupunkilogistiikan kokeilut Turussa

MIHIN VOI TARTTUA TAI LÄHTEÄ MUKAAN?

- Valonia auttaa kuntia ilmastotyön kaikissa vaiheissa.
  - Kuntien ilmastotapaaminen maaliskuussa
- Kävelyn ja pyöräilyn edistämisohjelmien laatiminen on nyt ajankohtaista.
  - Tarjolla on tietoa ja yhteisiä työkaluja
- Liikkumisen ratkaisupaletti kunnille ja työpaikoille
  - Ideoita kokeiluihin ja projekteihin!
- Koulutusta ilmastotyön työkaluista kuntien elinkeinopuolelle sekä yrityksille
- Kuntien yhteistyö konkreettisissa kysymyksissä, erimerkiksi markkinavuoropuhelut yhteisistä tarpeista
- Energianeuvontaa on tarjolla mm. omakotiasukkaille ja kevään aikana taloyhtiöille suunnattu kampanja

MONIMUOTOINEN LUONTO

LUONNON MONIMUOTOISUUDEN KÖYHTYMINEN ON PYSÄYTETTY

VESIEN HYVÄ EKOLOGINEN TILA

ILMASTOVIISAS MAA- JA METSÄTALOUS

LUONNON TILA HEIKKENEE – MYÖS SUOMESSA

- Lajien ja luontotyyppien uhanalaisuuskehitys on huolestuttava
- Kunnat ovat keskeisiä tiennäyttäjiä ja toimijoita luontokadon pysäyttämisessä.
- Kuntien tulee siirtyä entistä painokkaammin luontopohjaisiin ratkaisuihin esimerkiksi ilmastonmuutokseen sopeutumisessa. Luonnon monimuotoisuus tulee huomioida kaikessa maankäytössä kokonaisheikentämättömyys (no net loss) -periaatteen mukaisesti.
- Elinympäristöjen hoitoon ja kunnostukseen on saatavilla lisäpanostusta:
  - Helmi-elinympäristöohjelma vuoteen 2030 saakka: tavoitteena Suomen luonnon köyhtymisen pysäyttäminen & METSO-ohjelma, Lounais-Suomen metsäohjelma 2021–2025
  - Vesienhoidon toimenpideohjelma 2022–2027

SUOMEN LUONTOTYYPPIEN UHANALAISUUS 2018

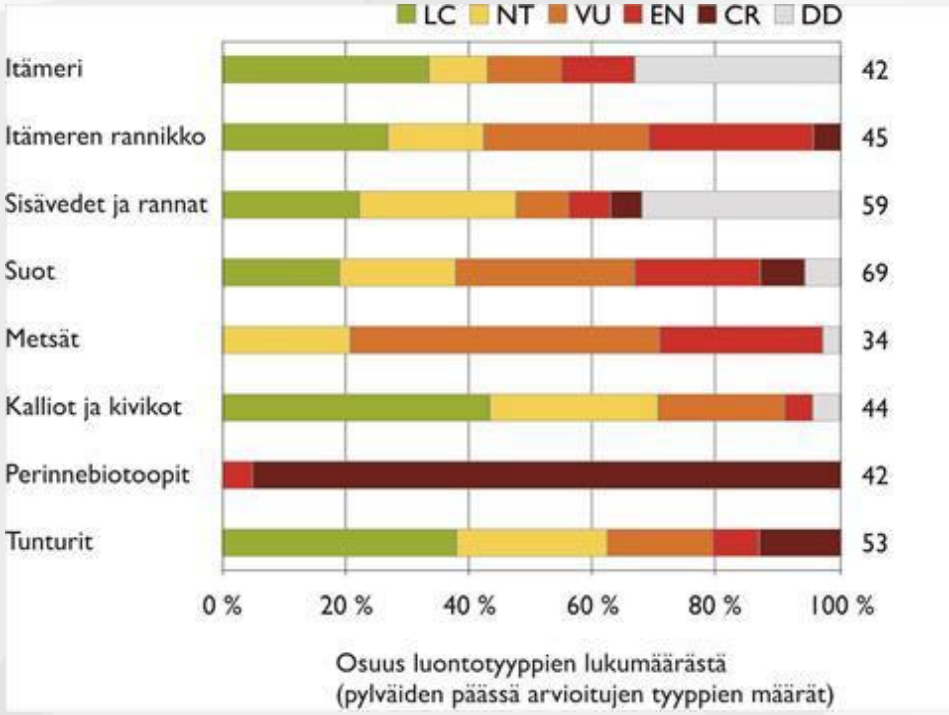

Kunta-Helmi

- Ennallistetaan ja hoidetaan perinnebiotooppeja, soita, kosteikkoja, pienvesiä ja metsäisiä elinympäristöjä 7 kunnan Varsinais-Suomen Helmikunnat -hankkeessa 2021–2022, 35 hoitokohdetta
- Lisäksi kuntien omat Helmi-hankkeet
- Uudenlainen yhteistyö mahdollistaa viestintää, tiedonvaihtoa ja osaamisen kehittämistä

Metsien luonnonhoito ja suojelu

- Monet kunnat ovat muuttaneet omistamiensa metsien hoitokäytäntöjä viime vuosina
- Taajamametsien hoitosuunnittelussa huomioidaan mm. virkistyskäyttö, luontoarvot ja hiilensidonta. Puun myyntitulot näyttelevät yhä useammin sivuosaa. Esim. Turku, Kaarina, Lieto.
- Kuntien metsänhoitosuunnitelmat, taajamametsäselvitykset, luontoselvitykset, ilmasto- ja ympäristöohjelmat ohjaavat kuntametsien käyttöä.
- Näkökulmia: ilmastonmuutokseen sopeutuminen, luonnon monimuotoisuuden vaaliminen sekä sosiaalinen kestävyys

MIHIN VOI TARTTUA TAI LÄHTEÄ MUKAAN?

- Helmi-ohjelman hankkeet
  - Uusia kohteita seuraavaan hakuun syksyllä 2021
  - Tulossa elinympäristöjen kunnostus- ja hoitotalkoita
- Varsinais-Suomen vesistökunnostusverkosto
  - Tilaisuudet, koulutukset, maastoretket
  - Vesienhoidon toteutus hankkeilla
- Kuntien ilmasto- ja ympäristöohjelmien ohella myös luonnon monimuotoisuusohjelmien toimeenpano
- Tukea kuntien vesiensuojelu- ja luonnon monimuotoisuustyöhön
  - Vesiensuojelu ja vesihuolto –ryhmä, kuntapalaverit, verkostotyö, koulutukset
  - Luontokunnat-verkosto: Tiedonvaihtoa (Teams-kanava), vertaistukea, tilaisuuksia, koulutuksia

LUONTO KUNNAT

VESISTÖ-KUNNOSTUS-VERKOSTO VARSINAIS-SUOMI

LUONNONVAROJEN KESTÄVÄ KÄYTTÖ

- LUONNON MONIMUOTOISUUDEN KÖYHTYMINEN ON PYSÄYTETTY
- RUOKAHÄVIKKI PUOLITETTU
- LAADUKAS JÄTEHUOLTO OSANA KESTÄVÄÄ KIERTOTALOUTTA
- KIERTOTALOUS JA HIILINEUTRAALIUS OHJAAVAT RAKENTAMISTA
- RAVINNENEUTRAALIT TOIMINTATAVAT

KIERTOTALOUTTA EDISTETTÄVÄ MYÖS MAAKUNTATASOLLA

- Tällä hetkellä taloudestamme vain 8,6 % toimii kiertotalouden periaatteiden mukaisesti. Yli 90 % luontokadosta ja vesistöjen kuormituksesta aiheutuu luonnonvarojen käyttöönotosta ja prosessoinnista.
- Kansallinen kiertotalousohjelma 1/2021 – Raja luonnonvarojen absoluuttiselle käytölle. Tavoite: vuonna 2035 luonnonvaroja kuluu vähemmän kuin 2015.
- Kunnissa kiertotalous tulee huomioida kuntastrategioissa, johtamisessa ja budjetoinnissa. Tarvitaan elinkaariajattelua!
- Euroopan vihreän kehityksen ohjelman tueksi laadittiin uusi kiertotalouden toimintasuunnitelma viime vuoden alussa
  - Toimenpiteitä tuotteiden elinkaarien pidentämiseksi ja jätemäärän vähentämiseksi – elektroniikka, akut, pakkaukset, muovit, tekstiili, rakentaminen…
- Kiertotalous on vakiintunut **keskusteluissa** – helposti lähestyttävä elinkeinopolitiikan huomioonottava lähestymistapa
  - Varsinais-Suomi oli jo 2016–17 kärkikahinoissa oman maakunnallisen tiekarttansa kanssa!

HUOMIONARVOISTA JUURI NYT

- Muutokset omistussuhteiden tavoissa ulottuvat jo monille toimialaoille ja monenlaiseen tekemiseen – rakennusten vuokramalleista kirjastojen lainauspisteisiin.
- Kestävämpi ja tehokkaampi ruokaketju saa yhä enemmän tilaa keskusteluissa. On pohdittava kriittisesti luonnonvarojen kestävää käyttöä ja ravinnekiertoa ruoantuotannossa.
- Rakentaminen suurten volyymien toimialana on nyt paljon esillä ja sen vaikuttavuus on suuri.
- Viivästynyt jätelaki on aiheuttanut epätietoisuutta, mutta tuo tullessaan merkittäviä muutoksia.
- Julkinen sektori vaikuttaa luonnonvarojen kulutukseen hankintojen ja investointien kautta, erityisesti rakentamiseen, energiaratkaisuihin, infraan, liikenteeseen ja elintarvikkeisiin liittyviin hankintoihin.
  - Hankinta-Suomi, ensimmäinen kansallinen hankintastrategia, jonka myötä hankintojen kehittämisen yhteiset tavoitteet ovat selkiytyneet. Tahtoa on, mutta vielä pitkä matka siihen, että kestävyys olisi itsestäänselvyys
- Valtakunnallisessa Kestävä koulu -ohjelmassa varhaiskasvatuksen, peruskoulujen ja toisen asteen oppilaitosten oppijat saavat valmiuksia kestävän tulevaisuuden rakentamiseen.
- Kuinka sovittaa kaiken läpäisevä yhteiskunnallinen muutos sekä paine keskittyä suuren vaikuttavuuden paikkoihin?

Teollisen mittakaavan ratkaisut – Paimion jalostuslaitos

- Pohjoismaiden ensimmäinen poistotekstiiliä laajamittaisesti teollisuuden uusiokäyttöön käsittelevä jalostuslaitos valmistuu Paimioon vuonna 2021.
- Rester Oy jalostaa yritysten poistotekstiiliä sekä teollisuuden hukkamateriaaleja. Lounais-Suomen Jätehuolto Oy (LSJH) käsittelee kotitalouksien poistotekstiiliä. Laitos pystyy vuosittain käsittelemään n. 10 % Suomen tekstiilijätemäärästä.
- LSJH valmistelee Turun seudulle täyden mittakaavan jalostuslaitosta, jossa käsitellään jo vuonna 2023 koko Suomen kotitalouksien poistotekstiilit. Hankkeessa ovat mukana kaikki Suomen kuntien omistamat jätelaitokset.
- Pitkäjänteisellä työllä saavutettu tulos, hyvä esimerkki hankejatkumosta.

Tilaajat muutoksen kirittäjinä

- Rakentamisen kiertotalouden osalta katse on kääntynyt yhä vahvemmin tilaajiin muutosta kiihdyttävinä toimijoina.
- Kolmeosaisessa Kiertotalous rakentamisessa -webinaarisarjassa käydään tapausesimerkkien kautta läpi sitä, mitä kiertotalous tarkoittaa rakentamisen prosessien eri vaiheissa. Millaisia ratkaisuja on tilaajien ulottuvilla jo nyt?
- Tarvitaan uudenlaista tilaaja-toteuttaja – yhteistyötä
- Esimerkki: Palvan koulu, Naantali
  - Puurakenteinen koulu, elinkaari 100 vuotta
  - Esteettömyys, energiaomavaraisuus, jätevedenkäsittely

Kuntien yhteiset markkinavuoropuhelut – Case puhtaiden ajoneuvojen direktiivi

- Kunnat ovat kestävien hankintojen suhteen monesti yhteisten haasteiden äärellä.
- Mutkikkaita uudistuksia tai uudenlaisia hankintatapoja kannattaa pohtia yhdessä, ei erikseen.
- Kunnat järjestivät Valonian tuella yhteisen markkinavuoropuhelun liittyen puhtaiden ajoneuvojen direktiivin vaatimuksiin.
- Markkinavuoropuheluiden kautta tilaajat saavat viestittyä tulevat tarpeensa ja palveluntarjoajat osaavat varautua niihin.

Ympäristökasvatuksen avulla laajat teemat voi tuoda ymmärrettävän kokoisiksi palasiksi

Valonia laati yhdessä Sateenkaari Koto ry:n ja LSJH:n kanssa toimintamallin ruoan ja ravinteiden kiertotaloudesta käytettäväksi varhaiskasvatuksessa. Multaa ja mukuloita -kokonaisuus tutustuttaa vuosikellon avulla lapset ruoan kasvattamisen eri vaiheisiin aina siemenestä ruoanvalmistukseen ja kompostoimiseen. Maaperän ja elintärkeiden ötököiden merkitys konkretisoituu muun muassa matokompostorin avulla. Mallia testattiin Uudessakaupungissa ja Turussa 2017–2019.

Laajoja teemoja on tärkeää konkretisoida ja eri ryhmien lähestymistavat on otettava huomioon.

MIHIN VOI TARTTUA TAI LÄHTEÄ MUKAAN?

- Apua ja esimerkkejä tarjolla konkreettisiin kilpailutuksiin ja hankintojen kehittämiseen
  - kuntien hankinta-asiantuntijoiden säännölliset kokoontumiset
  - kunnille tulossa hankintakoulutuksia vuoden 2021 aikana
- Kunta toimii mahdollistajana – luovuus peliin ja uusia ratkaisuja kokeilemaan! Valonia voi auttaa käynnistämään yhteistyötä yritysten ja muiden toimijoiden kanssa.
- Kestävä ruokaketjuun liittyen on käynnissä monenlaista yhteistyötä ja tulevaisuuden suunnitelmia
- Valtakunnallista jätesuunnitelmaa edistetään myös paikallisella tasolla
- Rakentamisen kiertotalouden webinaarit. Seuraava kerta 17.2.!
- Varsinais-Suomen ympäristökasvatusverkosto on järjestäytymässä uudelleen
- Kiertotalouden Varsinais-Suomi -sivusto
- Valonialla on tarjolla kuntien luottamushenkilöille Kiertotalous kunnan päätöksenteossa -koulutuspaketti

KUNTIEN TARPEET OVAT VALONIAN TYÖN LÄHTÖKOHTA.

YHTEISTYÖ ETENEE TYYPILLISESTI TÄHÄN TAPAAN:

1. KUNNASSA TODETAAN JOKIN TARVE

Usein Valoniaa tarvitaan avuksi ideointiin etenkin tilanteessa, jossa asiantuntijatyöhön tai toteutukseen ei löydy kunnasta luontevaa edistäjää. Yhteyttä voi ottaa matalalla kynnyksellä!

2. POHDITAAN SOPIVA RATKAISU

Valonia auttaa ideoimaan ratkaisua, mahdollista toteutusta tai testausta. Kunnilla on käytössään Valonian asiantuntemus sekä kokemus mm. hankkeistamisesta ja rahoituksen selvittämisestä sekä laajat yhteistyöverkostot.

3. RYHDYTÄÄN TOIMEEN!

Käytännön toteutus voi olla lähes mitä tahansa: kartoitus, kokeilu tai koulutuspaketti, osallistava kampanja tai uudenlaisen toimintamallin testaus yritysten ja kunnan toimijoiden kanssa.

4. KUNTA OTTAA UUDET OPIT KÄYTTÖÖN

Kun ratkaisu on saanut lopullisen muotonsa, jää kunnan tehtäväksi huolehtia toimeenpanon jatkosta. Valonia voi auttaa mm. viestinnässä ja kohderyhmien tavoittamisessa, hyvien mallien levittämisestä muihinkin kuntiin sekä jatkon suunnittelussa.

OLLAAN YHTEYDESSÄ!

Riikka Leskinen
toimialapäällikkö
riikka.leskinen@valonia.fi
044 907 5995

VALONIA

TILAA UUTISKIRJEEMME!

valonia.fi/uutiskirje

@valonia_keskus

@valonia.fi

@valoniakeskus

Lähteitä ja lisätietoa

- Ilmastolain uudistus
- Hiilineutraali suomi –sivusto
- Hiilineutraali Lounais-Suomi -sivusto
- Varsinais-Suomen ilmastotiekartta

- IPBES maailmanlaajuisen arvioinnin suomenkielinen tiivistelmä 5/2019 (pdf)
- Suomen biodiversiteetti - strategian ja toimintaohjelman 2012–2020 toteutuksen ja vaikutusten arviointi.
- Suomen luontotyyppien uhanalaisuus 2018
- Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019
- Ehdotus Varsinais-Suomen ja Satakunnan vesienhoidon toimenpideohjelmaksi vuosille 2022-2027.pdf
- Lounais-Suomen metsäohjelma 2021-2025
- Helmi-ohjelma
- METSO-ohjelma

- Circularity Gap 2021 –raportti
- Global Resources Outlook 2019
- Ehdotus kiertotalouden strategiseksi ohjelmaksi
- Komission kiertotalouden toimintasuunnitelma
- Kiertotalouden Varsinais-Suomi -sivusto

VALONIA